

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ТУКАЙ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
ӘЖМӘКӘЙ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ БАШКАРМА КОМИТЕТЫ

КАРАР

«05» февраль 2024 ел

Яңа поселогы

№ 4

«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районы Әжмәкәй авыл жирлегендә юл хәрәкәте иминлеге түрүнде» программаны раслау хакында»

2018-2024 елларга Россия Федерациясендә юл хәрәкәте иминлеге стратегиясен раслау түрүнде» Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2018 елның 8 январендәге 1-р номерлы күрсәтмәсөн гамәлгә ашыру максатында, Әжмәкәй авыл жирлеге Башкарма комитеты

КАРАР БИРӘ:

1. «2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районы Әжмәкәй авыл жирлегендә юл хәрәкәте иминлеге» программасын расларга.
2. Әлеге каарны Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районының рәсми сайтында «авыл жирлекләре» бүлегендә (tukay.tatarstan.ru) һәм Татарстан Республикасы рәсми хокукий мәгълүмат порталында (pravo.tatarstan.ru) урнаштырырга.
3. Әжмәкәй авыл жирлегенең 2023 елның 18 гыйнарындагы 2 номерлы каары (барлық үзгәрешләре белән) үз көчен югалткан дип санарга.
4. Әлеге каар үтәлешен контрольдә тотуны үз жаваплылыгымда калдырам.

Башкарма комитет Житәкчесе

Г.Т.Хесәинова

Әжмәкәй авыл жирлеге Башкарма
комитетының

**«2024-2026 елларга
Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районы
Әжмәкәй авыл жирлегендә юл хәрәкәте иминлеге» ПРОГРАММАСЫ**

ТР, Тукай районы
2024 ел

ПРОГРАММА ПАСПОРТЫ

Программаның исеме	«2024-2026 елларга Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районы Әҗмәкәй авыл жирлегендә юл хәрәкәте иминлеге» программасы
Программаны эшләү өчен нигез	2018-2024 елларга Россия Федерациясендә юл хәрәкәте иминлеге стратегиясен раслау турында» Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2018 елның 8 январендәге 1-р номерлы курсәтмәсе, «Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлеген тәэмим иту чарапары турында» Татарстан Республикасы Президентының 2014 елның 06 декабрендәге 1115-ПУ номерлы Указы, «Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлеген арттыру, юл-транспорт һәлакәтләрен кыскарту һәм аларның нәтижәләрен кимету чарапарын гамәлгә ашыру турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2023 елның 18 февралендәге 159 номерлы карары
Программаның дәүләт заказчысы	Татарстан Республикасы Транспорт һәм юл хужалығы министрлығы
Программаны төп эшләүчеләр	Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районы Әҗмәкәй авыл жирлеге башкарма комитеты
Программаның максатлары һәм бурычлары	<p>Программаның максаты – юл-транспорт һәлакәтләренең авырлығын киметү, гражданнарның гомерен, сәламәтлеген һәм аларның мөлкәтен саклауны тәэмим иту, Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районы Әҗмәкәй авыл жирлеге юлларында аларның законлы хокукларын һәм имин хәрәкәт шартларын тәэмим иту. Максатка ирешү шарты булып түбәндәге бурычларны ҳәл иту тора:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районы Әҗмәкәй авыл жирлегенең юл хәрәкәте иминлеген тәэмим иту буенча дәүләт системасын камилләштерү; - транспорт чарапарын йөртүчеләрне һәнәри әзерләү, яңадан әзерләү сыйфатын күтәру; - юл хәрәкәтендә катнашуучыларның куркыныч тәртибен кисәтү һәм транспорт чарапарын йөртүчеләрнең ышанычлылыгын арттыру; - юл хәрәкәте иминлеген пропагандалауның, контроль-күзәтчелек эшчәнлегенең нәтижәлелеген арттыру; - транспорт чарапарының конструктив һәм эксплуатацион куркынычсызлыгына, аларны тормышка ашыру механизмнарына кагылышлы таләпләрне камилләштерү; - юл хәрәкәтөн оештыруның нәтижәле схемаларын, методларын һәм чарапарын эшләү һәм куллану; - авыл жирлеге юлларында куркыныч участокларны бетерү һәм булдырмау; - балаларның түнәү түгел, өлкән яштәгә кешеләрне дә (шул исәптән пенсионерларны) урамда һәм юлларда хәрәкәт иту куркынычсызлыгы кагыйдәләренә өйрәту системасын камилләштерү; - авария-коткарү эшләренең һәм юл-транспорт һәлакәтләрендә зыян күрүчеләргә ашыгыч медицина ярдәме курсәтүнең нәтижәлелеген арттыру
Программаны тормышка ашыру вакыты	2024-2026 еллар
Тормышка ашыруның көтелгән соңғы нәтижәләр	Программаны тормышка ашыру нәтижәсендә авариянең индикатив курсәткечләре кимү көтелә: юл-транспорт һәлакәтләренең авырлығы. Юл хәрәкәте кагыйдәләрен бозу очраклары ачыклану дәрәҗәсен республика буенча уртача курсәткечтән

	<p>югарырак күтәрергә, шул ук вакытта ЮХИДИ бүлекчәсө эшчәнлеген тизлекне арттыру, узып киту, юл чатында йөрү кагыйдәләрен үтмәү кебек бозуларны ачыклауга юнәлдерергә, бу юл-транспорт һәлакәтләренең кимүенә сизелерлек йогынты ясаячак.</p> <p>Авыл жирлеге территориясендә һәм ТР Тукай муниципаль районы юлларында автомобиль транспорты өлкәсенде авариялелек дәрәжәсенең кимүе</p>
Программаның төп чарапары	<p>Муниципаль дәрәжәдә юл хәрәкәте иминлеге белән идарә итү структураларын камилләштерү, Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлеге идарәсе дәүләт системасының хокукий һәм мәгълүмат базасын камилләштерү.</p> <p>Юл хәрәкәте иминлеге проблемалары буенча максатчан мәгълүмати-пропаганда кампанияләре үткәру, массакуләм мәгълүмат чарапарында юл хәрәкәте иминлеге мәсьәләләрен дайми яктырту.</p> <p>Балалар һәм яшүсмәрләрнең транспорт культурасын тәрбияләү һәм куркынычсыз тәртипкә өйрәтүнең яңа формаларын һәм ысуулларын эшләү һәм гамәлгә кертү, автотранспорт профилендәге спорт картинг-клублары, балалар яшүсмәрләр автомәктәбе чeltәren булдыру.</p> <p>Машина йөртүчеләрне әзерләү системасын камилләштерү, автотранспорт чарапарын йөртүчеләрнең һөнәри осталыгын күтәру һәм әзерләү буенча алдынгы технологияләр үзәген булдыру.</p> <p>Контроль-кузәтчелек органнарының үзара хезмәттәшлеге системасын камилләштерү, тиз йөрешле хәрәкәт режимын контролльдә тоту өчен техник чарапар һәм җиһазлар кертү, техник карау чарапарын гамәлгә кертү</p>
Программаның ярдәмче программалары һәм төп чарапары үтәлешен оештыру өчен җаваплылар	Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районы Әжмәкәй авыл жирлеге Башкарма комитеты
Финанслау күләме һәм чыганаклары	Программаны финанслауның гомуми күләме 300 мең сум тәшкил итә

1. КЕРЕШ

Әлеге программа «2018-2024 елларга Россия Федерациясендә юл хәрәкәте иминлеге стратегиясен раслау турында» Россия Федерациисе Хөкүмәтенең 2018 елның 8 январендәге 1-р номерлы күрсәтмәсе, «Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлеген тәэммин итү чарапары турында» Татарстан Республикасы Президентының 2014 елның 06 декабрендәге 1115-ПУ номерлы Указы, «Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлеген арттыру, юл-транспорт һәлакәтләрен ышанычлылыгын ашыру турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2023 елның 18 февралендәге 159 номерлы карары нигезендә эшләнде.

Әлеге Программа юл-транспорт һәлакәтләренең авырлыгын киметү, гражданнарның гомерен, сәламәтлеген һәм аларның мәлкәтен саклауны тәэммин итү, ТР Тукай муниципаль районы Әжмәкәй авыл жирлеге юлларында аларның законлы хокуклары гарантияләрен арттыру максатларында эшләнде.

Әлеге Программа түбәндәге бурычларны хәл итүгә юнәлдерелгән:

- Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районы Әжмәкәй авыл жирлегендә юл хәрәкәте иминлеге дәүләт идарәсенең нәтижәлелеген арттыру;
- юл хәрәкәтендә катнашучыларның куркыныч тәртибен кисәту һәм транспорт чарапарын йөртүчеләрнең ышанычлылыгын арттыру;

- юл хәрәкәтен оештыруның нәтижәле схемаларын, методларын һәм чарапарын әшләү һәм куллану;
- жирле юлларда куркыныч участокларны бетерү һәм булдырмау;
- авария-коткару әшләренең һәм юл-транспорт һәлакәтләрендә зыян қүрүчеләргә ашигыч медицина ярдәме күрсәтүнең нәтижәлелеген арттыру.

1. Юл-транспорт һәлакәтләренең төп сәбәпләре булып тора:

- юл хәрәкәтендә катнашучыларның юл хәрәкәте кагыйдәләрен һәм һаваметеорологик шартларны үтәмәве;
- машина йөртүчеләрне әзерләү процессы белән төгәл, бердәм идарә итү булмау аларның әзерлек дәрәҗәсенә һәм сыйфатына карата оптималь таләпләр тәэммин итми;
- машина йөртүчеләрне әзерләү сыйфатына һәм юл хәрәкәтендә башка катнашучыларның юлларда үз-үзләрен тотышы культурасына карата таләпләрне арттыру укыту һәм тәрбияләү структурасында, формаларында һәм ысуулларында адекват үзгәрешләр белән, мәгариф учреждениеләренең төп массасы педагогик кадрлар составын яхшырту белән бергә алыш барылмый;
- халыкның юлларда үз-үзенең тоту культурасының үзгәручे юл хәрәкәте шартларына туры килмәве;
- машина йөртүчеләрнең хезмәт һәм ял режиминың үтәүне контролльдә тотуны камилләштерү;
- юлларның сыйфаты канәгатьләнерлек булмау.

Жәмәгатьчелек фикерен сораштыру нәтижәләре күрсәткәнчә, авариялелек торышына хокукый нигилизм һәм куркынычсызлык таләпләренә битарафлык күрсәту төп йогынты ясый. Сораштырылган шәхси транспорт йөртүчеләрнең якынча 30%ы үз гамәлләрен юл хәрәкәтендә катнашучыларның башка мәнфәгатьләренә туры китерми, 40%ы гадәт буенча юл хәрәкәте кагыйдәләрен боза, чөнки юлда беркайчан тәртип сакламый, 35%ы юл ситуациясе (юлның начар торышы, хәрәкәтне оештырудагы житешсезлекләр, транспорт агымының югари тығызлығы һәм интенсивлігі) юл хәрәкәте кагыйдәләрен бозарға мәжбүр иткән, дип саный, 13%ы юл хәлен кисәту һәм 5%ы машина йөртүченең игътибары читкә юнәлү дип раслый. Сораштырылучыларның 28%ы кайчан да булса исерек хәлдә транспорт белән идарә иткән, аларның 25%, транспорт руле артына утырганда, сизмәсләр һәм жәзага тартылмаслар дип өметләнгән, 20%ы машина йөртү сыйфатына һәм юл хәлен бәяләүгә алкоголь йогынты ясамаячак, дип санаган.

Моннан тыш, жәмәгатьчелек фикерен сораштыру бүгенге көндә машина йөртүчеләр һәм жәяүлеләр арасында үзара мәнәсәбәтләр бик киеренке булуын күрсәтә. Юл хәрәкәтендә катнашучы бу төркемнәрнең үзара каршы торуы, кагыйдә буларак, юлларда куркыныч хәл тудыруга һәм өлеге төркемнәр арасындагы юл-транспорт һәлакәтләренең шактый өлешендә үлемгә китерә.

Жәяүлеләр тарафыннан жәрәхәтләнүгә китергән юл хәрәкәте кагыйдәләрен төп бозулар булып машина йөргән жирдә билгеләнмәгән урында юл аша чыгу, көйләү сигналлары таләпләрен бозу, жәяүлеләрнең юлның машина йөрү өлешендә исерек хәлдә булуы тора. Жәяүлеләр кичүе булмаган урыннарда юлларны чыгу – иң зур куркыныч. Жәяүлеләрнең юл хәрәкәте кагыйдәләрен бозуның объектив сәбәпләре:

- жәяүлеләр кичүләренең житәрлек булмавы;
- төзекләндерелгән тұкталыш мәйданчыклары булмау;
- жәмәгать транспортты тұкталу урыннарында «Автобус тұкталышы урыны» юл билгеләре булмау;
- юл чатлары зонасында «Главная дорога», «Уступите дорогу» юл билгеләре булмау.

Юл хәрәкәте иминлеген тәэммин итү проблемасы халыкның иң киң катламнары, жәмәгатьчелек фикерен исәпкә алмайча хәл ителә алмый. Социаль-психологик системалар, шул исәптән дини укулар, төрле рухи концепцияләр һәм ижтимагый берләшмәләр нигезендә халыкның киң массаларының үз-үзләрен тотышы формаларын

həm iqtimaylı açınlı formalashtryru təkribəse keshelərneç үz-üzləren totышы hakynda massakuləm үzgəreshlərgə isəp totarǵa məmkinklek birə. Sosial-psihologik sistemalär, shul isəptən dinin ukulardır, tərlə ruxi konsepçiyalär həm iqtimaylı berləşmələr nizəndə xalıqnyıç kiç massalarparynyıç үz-üzləren totышы formalarparyıñ həm iqtimaylı açınlı formalashtryru təkribəse keshelərneç үz-üzləren totышы hakynda massakuləm үzgəreshlərgə isəp totarǵa məmkinklek birə.

Xalıq belən propaganda-anıplatı əşlərə, balalardan bашlap, daimi alıplı barılyraga tiesh həm barınnan da əlek yul xərəkətendəge vakyigalarynyıç tiskəre nətiğələrenə bəyləle potensial kürkynıchyń aňlauga, yul xərəkəte iminlegə əlkəsəndə normalarpary, kagyidələrne həm standartlarbyны bوزuchylaraga karata tiskəre mənəsəbət formalashtryrugə yonəltelgən bulıryraga tiesh. Monnan chygyp, yul xərəkətendə keshelərneç xokukyý tərtibən formalashtryru yonəleshləren bilgeləgəndə, xalıqnyıç tərlə sosial həm yaş kategoriyalərenə yonəldərelgən diffərensiyaliengən propaganda utkərelərəgə tiesh.

Avariyalerek dərəjəsen, kiterelgən keshə həm matdi yugaltularpary bary tık dəyulət həm iqtimaylı oeshmalarp tarafyndan bəten xalıqnyıç aktiv yadəme belən zakonnar chygaru, ik̄tisadý, teknik həm tərbia xarakteriyandagı charalarp kompleksyn gəməlgə aşıryganda gına kimetergə məmkin.

Yul xərəkətendə katnaşuchylar belən əşləydə dəyulət səyəstən kamilləşterə buencha yollarda xalıqnyıç үz-üzen totышы kulturasyn kütərugə yonəldərelgən proektni tormışka aşıryu Əjməkəy avyl җirlegendə avariyalerek dərəjəsen kimetergə məmkinklek birəcək, bu yul-tansport həlakətlərennən kılğən zyanıny kaplauga matdi chygymnarby kimetəcək.

2. PROGRAMMANYIÇ MAKSATLARЫ HƏM BURYICLARЫ

Programmanıç maksatı bulıp grazilanınarınyıç səlamətləgen həm alarnyıç məlkəten saklaunu təəmin itu, Tatarstan Respublikası Tukay muunicipalı rayonu Əjməkəy avyl җirlegə yollary buencha imin xərəkət itu şartlarparyna alarnyıç zakonlary xokuklarparyn garantiyaləy tora. Maksatka ireşu şartı bulıp tübəndəge buryichlarby xəl itu tora:

- җirlectə yul xərəkəte iminlegə dəyulət idarəsenəç nətiğələlegən arttyru;
- yul xərəkətendə katnaşuchylarbyń kürkynıç tərtibən kisətu həm tansport charalarparyn yərtüchelərneç ышанычлылыgyıñ arttyru;
- yul xərəkəten oeshtyruṇıç nətiğəle schemełarparyn, metodlarparyn həm charalarparyn əşləy həm kulpalanu;
- avyl җirlegə yollarparynda kürkynıç участокларby beterü həm buldyrmayı;
- avariya-kotkaru əşlərenəç həm yul-tansport həlakətlərendə zyanı küruchelərəgə aşıgyıç medisina yadəme kursatunəç nətiğələlegən arttyru.

3. PROGRAMMANYIÇ TƏP CHARALARЫ. PROGRAMMA CHARALARYNYIÇ (BULEKLƏRNEÇ) SİSTEMASI

Programmanıç maksatına 5 maksatçan proekti belən tək'ədim itelgən programma charalarp kompleksyn tormışka aşıryu nizəndə ireşu kuzdə totyla:

1 proekti. Yul xərəkəte iminlegən təəmin itu belən idarə itunen muunicipalı sistemasiyyn kamilləşterə

Proektnıç təp maksatı bulıp Tukay muunicipalı rayonu Əjməkəy avyl җirlegendə yul xərəkəte iminlegə dəyulət idarəsenəç nətiğələlegən arttyru tora.

Charalap planında yul xərəkəte iminlegən təəmin itu belən idarə itu sistemasiyın alga taba kamilləşterə karalgan. Bu buryich xəzerge vakyitta aerucha aktual. Əlage proekti kysalarparynda җirlek dərəjəsenəç idarə strukturalarparyn kamilləşterə, yul xərəkəte

иминлеге белән идарә итүнең дәүләт системасын хокукий һәм мәгълүмати тәэммин иту буенча чарапар комплексын (тубәндә китерелгән) тормышка ашыру күздә тотыла.

Юл хәрәкәте иминлеге өлкәсендә юл хәрәкәте иминлеген тәэммин иту һәм оештыруга карата таләпләрне билгеләүче, әлеге таләпләрне тормышка ашыру тәртибен һәм аларны бозган өчен жаваплылыкны билгеләүче норматив базаны камилләштерү буенча эш алып бару планлаштырыла. Автомобиль транспортында пассажирлар йәртү иминлеген арттыруга юнәлдерелгән чарапар комплексы гамәлгә ашырылачак.

Юл-транспорт һәлакәтләренең авыр нәтижәләрен киметү өчен, проектта авария-коткару эшләренең оперативлыгын һәм нәтижәлелеген арттыру чарапарын гамәлгә ашыру караплан.

Юл хәрәкәте иминлеген тәэммин иту, аварияләрне булдырмау максатыннан, автотранспорт предприятиеләре тарафыннан өстәмә рәвештә тубәндәге чарапар эшләнде:

1. Начар климат шартларында машина йәртүчеләрнең эшенә ныклы контроль, яшь машина йәртүчеләрнең мөстәкыйль эшләвен, аларның машина йәртү күнекмәләрен тикшерүне тәэммин итуне контролльдә тоту оештырылган.

2. Юл хәрәкәте кагыйдәләре һәм машина йәртү күнекмәләре буенча йәртүчеләрнең белемнәрен өстәмә тикшерүләр үткәрелә.

3. Ял көннәрендә, тәнлә һәм эштән тыш эшләрдә 3 айдан да ким эш стажы булган йәртүчеләрне эшкә жәлеп иту тыела.

4. Хәрәкәттәге составка техник хәзмәт күрсәтү һәм ремонтлау сыйфатын контролльдә тоту тәэммин ителгән.

5. Куркыныч участокларда хәрәкәт режимнарын үтәүне контролльдә тоту көчәйтеде.

6. Хәрәкәт иминлеген тәэммин иту мәсьәләләре буенча машина йәртүчеләр-остазлар белән инструктив-методик киңәшмәләр, семинарлар үткәрелә.

7. Барлық юл-транспорт һәлакәтләре дә тикшерелә.

Һәр предприятиедә күчмә составны ремонтлау, линиягә чыгарганда һәм предприятиегә кайтканда аның техник торышы, күчмә составны экипировкалау, машина йәртү составына яңа медицина таныклавы, рейс алды һәм рейстан соң контроль тикшерү, машина йәртүчеләрнең хәзмәт һәм ял режимын үтәү өчен жавап бирүче структуралар бар. Кышкы һәм жәйге эш шартларына күчкәндә сезонлы инструктажлар үткәрелә. Машина йәртүчеләр составына юл-транспорт һәлакәтләренең барлық очраклары һәм сәбәпләре дә хәбәр ителә.

2 проект. Юл хәрәкәтендә катнашучылар белән эшләүдә дәүләт сәясәтен камилләштерү

2022-2024 елларга караплан «Юл хәрәкәте иминлеген арттыру буенча чарапарга ижтимагый ярдәм оештыру» проектындагы күп кенә чарапарны «Юл хәрәкәтендә катнашучылар белән эшләүдә дәүләт сәясәтен камилләштерү» проектының икенче этабында дәвам иту күздә тотыла. Максатчан мәгълүмати-пропаганда кампанияләре ярдәмендә юл хәрәкәте иминлеге проблемасы буенча жәмәгатьчелек фикерен формалаштыру, халыкны уқытуның нәтижәле методларын көртү буенча эш дәвам итәчәк, шул исәптән балалар һәм яшүсмәрләр белән юлларда куркынычсызлык кагыйдәләренә өйрәтү буенча эш көчәйтепләчәк. Машина йәртүчеләрнең һөнәри ышанычлылыгын арттыру буенча чарапар караплан. Аларның төп өлешләре булып машина йәртүчеләрне әзерләү системасын камилләштерү, юл хәрәкәте кагыйдәләрен системалы рәвештә бозучы машина йәртүчеләр белән профилактик эш алып бару, йәртүчеләргә психофизиологик диагностика үткәру нигезләрен булдыру тора.

Проектның төп максаты – юл хәрәкәтендә катнашучыларның куркыныч тәртибен кисәтү һәм транспорт чарапарын йәртүчеләрнең һөнәри ышанычлылыгын арттыру.

Проект кысаларында массакүләм мәгълүмат чарапарын файдаланып, юл хәрәкәтендә катнашучыларның куркынычсыз тәртибен формалаштыруга, табибка кадәр беренчे ярдәм күрсәтү методларына һәм юл хәрәкәтенең хокукий мәсьәләләренә

юнәлдерелгән чарапар комплексын, массакүләм мәгълүмат чарапарында юл хәрәкәте иминлеген оештыру һәм тәэммин итү мәсьәләләре буенча даими мәкаләләр циклын, юл хәрәкәте иминлеге торышын аңлату һәм юл хәрәкәте иминлеген тәэммин итү буенча күрелә торган чарапар турында белгечләр чыгышлары күздә тотыла.

Массакүләм мәгълүмат чарапары ярдәмендә жәмәгатьчелек фикерен формалаштыру һәм юл хәрәкәте кагыйдәләрен үтәу буенча маҳсус пропаганда кампанияләрен оештыру һәм үткәру күздә тотыла. Бу кампанияләр контроль-кузәтчелек органнары эшчәнлеге белән яраштырылырга һәм юл хәрәкәтендә катнашучыларның үз-үзләрен тотышын максатчан контрольдә тотуны гамәлгә ашырырга тиеш.

Әлеге чарапарны тормышка ашыру халықның игътибарын юл хәрәкәте иминлеге проблемасына жәлеп итүне, үткәрелә торган чарапарга ижтимагый ярдәм курсәтуне һәм юл хәрәкәтендә катнашучыларда куркынычсызылык стандартларын формалаштыруны тәэммин итәргә тиеш.

Проектта юл хәрәкәтендә аеруча якланмаган катнашучыларга, балаларга, яшүсмөрләргә, шулай ук пенсионерларга аерым игътибар бирелә. Балаларны һәм яшүсмөрләрне транспорт культурасына өйрәтүнең һәм тәрбияләүнең юлларда һәм урамнарда үз-үзләрен дөрес totu күнекмәләрен һәм белемнәрен актив, иҗади яктан үзләштерүне тәэммин итә торган яңа, нәтижәлерәк формаларын һәм ысуулларын керту каралган: юл хәрәкәте иминлеге буенча иң яхши рәсем һәм плакат конкурсы үткәрү, автотранспорт профилендәге спорт клубларын, урта белем бирү мәктәпләре каршындагы велошәһәрчекләр төзү каралган.

Проектта каралган мөһим юнәлешләрнең берсе булып юл хәрәкәте кагыйдәләрен бозган машина йөртүчеләр белән профилактик эш алып бару тора.

Исерек хәлдә ясалган юл-транспорт һәлакәтләрен кисәту өчен машина йөртүчеләргә рейс алды тикшерүе үткәрергә кирәк. Көтелгән нәтижә – исерек хәлдә ясалган юл-транспорт һәлакәтләренең кимүе.

Юл-транспорт һәлакәте урынында беренче булып ЮХИДИ бүлеге хәzmәткәрләре һәм автотранспорт йөртүчеләре була. Зыян күргәннәргә беренче медицина ярдәме kursatу өчен ЮХИДИ бүлеге хәzmәtкәrләре, шулай ук машина йөртүчеләр беренче ярдәм kursatуneң билгеле бер күнекмәләренең ия булырга тиеш. Беренче медицина ярдәме kursatу буенча укуларны Тукай районы үзәк хастаханәсе үткәрә, укыту программы 16 сәгатькә исәпләнгән.

Югарыда әйтепләнгәннең исәпкә алып, проектта балаларны һәм яшүсмөрләрне транспорт культурасына өйрәтүнең һәм тәрбияләүнең юлларда һәм урамнарда үз-үзләрен дөрес totu күнекмәләрен һәм белемнәрен актив, иҗади яктан үзләштерүне тәэммин итә торган яңа, нәтижәлерәк формаларын һәм ысуулларын керту каралган.

3 проект. Юл хәрәкәтен оештыруны һәм шартларын камилләштерү

Әлеге проектның төп максаты булып Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районы Әжмәкәй авыл жырлекендә юл хәрәкәте оештыруның тагын да нәтижәлерәк схемаларын, методларын һәм чарапарын эшләү һәм куллану, юл хәрәкәте шартларын камилләштерү юлы белән юл-транспорт һәлакәтләре килеп чыгу куркынычын киметү тора. Куелган максатка ирешу чарасы булып юллардагы куркыныч участокларны һәм куркыныч хәрәкәт шартларын бетерү һәм кисәту буенча чарапар комплексын тормышка ашыру тора.

«Татавтодор» ААЖнең Чаллы филиалы 395,1 км территориаль автомобиль юлына хәzmәt kursat. Районның гамәлдәге автомобиль юллары челтәре нигездә формалашкан. Әмма күп кенә параметрлар буенча ул автомобиль хәрәкәтенең барлык үсә баручы таләпләрене туры килми, шуңа күрә транспорт чыгымнарын бөтен яклап киметү бурычы белән беррәттән, районда гамәлдәге автомобиль юллары челтәрен камилләштерү эше дә дәвам ителергә тиеш, ул теләсә нинди хужалык элементләрен гамәлгә ашырганда үңайлыкның һәм рентабельлекнең гарантияләнгән дәрәжәсен тәэммин итәчәк.

Анализ мәгълүматлары буенча жирле әһәмияттәге гомуми файдаланудагы автомобиль юллары (поселок эчендәге) күчеш тибындагы өслеккә ия. Бу юллар ныклық күрсәткечләре һәм автомобиль транспорты хәрәкәте куркынычсызлығы буенча тәзелеш нормаларының һәм кагыйдәләренең заманча таләпләренә конструктив туры килми.

Шулай итеп, жирлекләрдә күчмә типтагы юллар саны шактый. Барлық торак пунктлар һәм авыл хужалығы предприятиеләре дә каты өслекле юллар белән тәэммин ителмәгән. Шуңа күрә Программа чаралары юл шартларын гомуми яхшыртуга һәм юл-транспорт һәлакәтләре концентрациясе участокларын бетерүгә ярдәм итә.

Гамәлдәге юлларны гомуми яхшырту аларга шундый форма биругә һәм юл хәрәкәте кагыйдәләре таләпләренә туры килә торган хәрәкәтне җайга салуны тәэммин итүгә юнәлдерелгән.

, Юл-транспорт һәлакәтләренең, шул исәптән аеруча авыр нәтижәләрнең сәбәпләр структурасында машина йөртүчеләрнең аруы мәһим факторларның берсе буларак, машина йөртүчеләрнең хезмәт һәм ял режимнарын үтәүгә контрольне камилләштерүне таләп итә. Нәтижәле контрольне гамәлгә ашыру транспорт чараларын хәрәкәт параметрларын теркәү җайлланмалары белән техник жиһазландырганда мөмкин булачак.

4 проект. Юл хәрәкәте иминлеген тәэммин итү өлкәсендә контроль-кузәтчелек эшчәнлеген камилләштерү

Юл-транспорт һәлакәтләрен кисәтү буенча нәтижәле чараларның берсе булып контроль-кузәтчелек эшчәнлеген активлаштыру тора. Контроль-кузәтчелек эшчәнлеге тубәндәгеләрне үз эченә ала: юл хәрәкәтендә катнашучыларның эшчәнлеген (юл хәрәкәте кагыйдәләре таләпләрен үтәү) контрольдә тоту; тимер юл аркылы чыгу урыннарын һәм юлларны, ясалма корылмаларны карап тотуны һәм линиягә чыгучы транспортның төзеклеген контрольдә тоту.

Проектның тәп максаты булып хокукий, оештыру, мәгълүмати һәм техник тәэммин итүне камилләштерү юлы белән, контроль-кузәтчелек эшчәнлегенең нәтижәлелеген арттыру хисабына аварияләрне киметү тора.

Әлеге максатны тормышка ашыру өчен тубәндәге бурычларны хәл итү күздә тотыла:

- юл хәрәкәте иминлеге өлкәсендә ведомствоара компетенциягә ия контроль-кузәтчелек органнарының нәтижәле хезмәттәшлеге системасын булдыру.

Юл-транспорт һәлакәтләре концентрациясе участокларын бетерүгә һәм юл шартларын яхшыртуга юнәлдерелгән Программаның беренче этапы чаралары шулай ук юл-транспорт һәлакәтләре концентрациясе участокларында һәм башка потенциаль куркыныч участокларда юл эшләрен башкарганда алга таба да үсеш алды, автомобиль юлларында куркынычсыз транспорт развязкасын урнаштыру каралган. Юл-транспорт һәлакәтләрен ачыклауның һәм зыян күрүчеләргә беренче ярдәм күрсәтүнен мәгълүмати системасын алга таба үстерү, шулай ук госпитальгә кадәрге этапта медицина ярдәме күрсәтү системасын үстерү күздә тотыла;

- гамәлдәге законнарга, башка норматив хокукий актларга үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү, юл хәрәкәтен оештыру өлкәсендә кагыйдәләр, стандартлар, техник нормалар һәм башка норматив документлар эшләү, машина йөртүчеләргә транспорт чаралары белән идарә итү хокуки алу һәм укыту; пассажирлар йөрткәндә һәм йөк ташыганда юл хәрәкәте иминлеген тәэммин итү, транспорт һәм юл хужалығы объектларын, продукциясен һәм хезмәтләрен мәжбүри сертификацияләү; юл хәрәкәте иминлеген тәэммин итүгә бәйле эшчәнлекне лицензияләү;

- юл хәрәкәте кагыйдәләрен бозуны теркәү оператив-техник чараларны, машина йөртүчеләрне әзерләү һәм аларның торышын, транспорт чараларын эксплуатацияләү, юллар төзу һәм эксплуатацияләүне диагностикалау приборларын һәм чараларын эшләү һәм кертү.

Юлларның һәм юл корылмаларының сакланышын тәэммин итү өчен куркыныч, зур габаритлы һәм авыр йөкләр ташуны контрольдә тоту буенча нәтижәле чаралар

системасын эшләргә һәм юл чөлтәрен үлчәу контроле пунктлары белән тәэммин итәргә кирәк.

Бу өлкәдә тизйөрешле хәрәкәт режимнарына, машина йөртүчеләрнең һәм пассажирларның куркынычсызлык каешларын һәм мотошлемнары куллануга контролне көчәйтү, исерек яисә наркотиктан исергән хәлдә машина йөртүчеләрне ачыклау буенча бурычлар өстенлекле булып тора.

Тулаем алганда, контроль-күзәтчелек органнарының юл хәрәкәте буенча эшен камилләштерү түбәндәгеләрне үз эченә ала:

- хәрәкәт куркынычсызлығы өлкәсендә контроль һәм күзәтчелек системасын камилләштерү буенча норматив-хокукий һәм оештыру документларын эшләү һәм раслау;
- ЮХИДИ бердәм мәгълумати-эзләү системасын керту;
- автотранспорт чараплары хәрәкәтен мониторинглау һәм анализлау системасын оештыру, транспорт хәрәкәте тыгыз участокларны, концентрация урыннарын ачыклау;
- кышкы чорда юлларны карап тотуны оештыруны, контрольдә тотуны һәм техник тәэммин итүне камилләштерү;
- дәүләт техник карау станцияләре контролерларын әзерләү һәм яңадан әзерләү программын эшләү һәм тормышка ашыру;

- социаль мәсьәләләрне хәл итү (ЮХИДИ хәzmәткәрләре өчен торак төзү һәм сатып алу, ЮХИДИ ветераннарына матди ярдәм күрсәтү h. б.)

Хәzmәткәрләрнең контроль-күзәтчелек эшчәнлеге нәтижәлелеге аларның техник тәэммин ителеше дәрәҗәсенә бәйле.

5 проект. Фәнни-тикшеренү һәм тәжкибә-конструкторлык эшләре

Программа чарапларын тормышка ашыруның югары нәтижәлелегенә ирешү һәм юл-транспорт һәлакәтләрен кисәтү буенча эш сыйфатын арттыру өчен юл хәрәкәте иминлеге системасының бөтен эшчәнлеге юл хәрәкәтен оештыру турында ин заманча белемнәргә һәм юл-транспорт һәлакәтләрен кисәтү эшен камилләштерү, юл чөлтәрен формалаштыру, транспорт хәрәкәте иминлеге һәм башка белем өлкәләре арасында үзара бәйләнешкә нигезләнергә тиеш.

Юл хәрәкәте иминлеге буенча фәнни тикшеренүләр гамәли булып тора. Алар юл-транспорт һәлакәтләрен булдырмауда яки аларның санын киметүдә нәтижәле булырга мөмкин, дип санала. Әгәр дә юл-транспорт һәлакәтләре мөһим социаль-икътисадый проблема дип танылмаса, фәнни тикшеренүләрне аклау кыенрак булыр иде.

Шунысын да билгеләп үтәргә кирәк, фәнни тикшеренүләрнең беренче максаты юл-транспорт һәлакәтләрен булдырмау түгел, ә белем алу. Эмма бу белемнәр юл-транспорт һәлакәтләрен булдырмауда әһәмиятле булырга мөмкин. Ничек кенә булмасын, шуны ышанып әйтергә була: фәнни тикшеренүләрнең сыйфаты югарырак булган саен, аның караплар кабул итүгә йогынтысы зуррак.

Бу өлкәдә фәнни-тикшеренү эшләренең нигезе булып, мәсәлән, түбәндәгеләр тора:

- аеруча авыр нәтижәләргә китергән юл-транспорт һәлакәтләренең сәбәпләрен комплекслы тикшерү;
- юл-транспорт һәлакәтләренең торышы һәм проблемалары мониторингы;
- ижтимагый фикер мониторингы;
- юл-транспорт һәлакәтләре күрсәткечләрен дәүләт исәбенә алу системасын камилләштерү буенча методик рекомендацияләр эшләү;
- юл хәрәкәте кагыйдәләрен бозучы машина йөртүчеләрне яңадан әзерләү буенча укыту-программа документациясен эшләү;
- авто/транспорт чарапларын йөртүчеләрен әзерләүче укытучыларның квалификациясен күтәрү буенча уку-укыту планнарын һәм программаларын эшләү;
- автотранспорт чарапларын йөртүчеләрне әзерләүнен инновацион технологияләрен эшләү;

- хәзерге вакытта психологияк аспектларны исәпкә алмыйча, жәмғиять эшчәнлегенең бер генә өлкәсендә дә нәтижәләргә ирешеп булмый.

Юл хәрәкәте өлкәсе дә исқәрмә булып тормый, аның уңышы күп очракта кешегә, аның осталыгына, күнекмәләренә, психика үзенчәлекләренә һәм халәтенә бәйле. Барлық юл-транспорт һәлакәтләренең 3/4 транспорт чараларын йөртүчеләр гаебе белән, аларның табигый яки хезмәт эшчәнлеге барышында алынган психофизиологик сыйфатларына, агымдагы психик яки физик халәте бозылуга, психик эшчәнлек процессында тоткарлыкларга бәйле хаталары нәтижәсендә килеп чыга.

Транспортта аварияне киметүгә юнәлдерелгән ин һәтижәле чараларның берсе – йөртүче һәнәренә кандидатларны да, аларның эш үзенчәлекләрен билгеләгәндә (такси, автобуслар, йәк транспорты, куркыныч яки аеруча кыйиммәтле йәк ташу, еракка ташу һ.б.) машина йөртүчеләрне дә психофизиологик сайлап алу. Галимнәр тарафыннан машина йөртүче өчен һәнәри яктан мәһим булган сыйфатлар ачыкланган, аларга шәғыльләнеп ирешеп булмый, компенсацияләнми һәм аларның булмавы машина йөртүче булу мәмкинлекен шик астына күя. Алдынгы автомобиль илләренең транспорт психологлары бәяләвенчә, психофизиологик сайлап алуны керту юл-транспорт һәлакәтләре санын 20%ка киметергә мәмкүн.

Шунысын да билгеләп үтәргә кирәк, гамәлдәге кадрлар агентлыклары инде хәзер үк персоналны, шул исәптән машина йөртүчеләрне сайлау буенча хезмәт тәкъдим итә. Шул үк вакытта алар психологияк портрет төзү белән генә чикләнәләр, бу машина йөртүчеләр өчен житәрлек түгел, чөнки безне, барышынан да әлек, аның командаһа нинди булуы түгел, ә юл-транспорт һәлакәтенә эләгү ешлыгы кызыксындыра.

Эшкә урнашканда психодиагностика керту шулай үк үңай фактор булып тора, ул машина йөртүчеләрнең җаваплылыгын һәм дисциплинасын арттыра, кадрлар агымын киметә, бу юл-транспорт һәлакәтләрендә zagылыш тапмый калмый.

4. ПРОГРАММАНЫ ФИНАНСЛАУ

Программаны финанслауның гомуми күләме 300 мең сүм тәшкил итә.

Муниципаль бюджетлардан финанслар белән идарә итүче – авыл җирлеге Башлыгы, район Башлыгы.

Әлеге финанслау күләмнәре тиешле финанс елына бюджетларны формалаштырганда төгәлләштерелергә тиеш.

Моннан тыш, мәмкинлек булган саен район бюджеты акчалары, максатчан һәм ирекле иганәләр җәләп ителәчәк.

5. ПРОГРАММАНЫ ТОРМЫШКА АШЫРУ МЕХАНИЗМНАРЫ

Әлеге Программа «2018-2025 елларда юл хәрәкәте иминлекен арттыру» федераль максатчан программының, «2018-2024 елларга Россия Федерациясендә юл хәрәкәте иминлекен стратегиясен раслау турында» Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2018 елның 8 январендәге 1-р номерлы күрсәтмәсенен, «Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлекен тәэмин итү чаралары турында» Татарстан Республикасы Президентының 2014 елның 06 декабрендәге 1115-ПУ номерлы Указының, «Татарстан Республикасында юл хәрәкәте иминлекен арттыру, юл-транспорт һәлакәтләрен кыскарту һәм аларның нәтижәләрен киметү чараларын гамәлгә ашыру турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2023 елның 18 февралендәге 159 номерлы карарының алга таба үсеше булып тора һәм һәм «Дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алулар өлкәсендә контракт системасы турында» 2013 елның 05 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль закон (2023 елның 14 ноябренә үзгәрешләр белән) һәм Россия Федерациясeneң һәм Татарстан Республикасының башка норматив хокукий актлары белән билгеләнгән нормалар нигезендә гамәлгә ашырыла.

6. ТРАНСПОРТ ЧАРАЛАРЫ ХУЖАЛАРЫНЫң ГРАЖДАНЛЫК ЖАВАПЛЫЛЫГЫН ИМИНИЯТЛӘШТЕРҮ

Зыян күрүчеләр транспорт чараларыннан файдаланганда, аларның тормышына, сәламәтлегенә һәм мәлкәтенә китерелгән зыянны каплау хокукларын яклау максатында, күрсәтелгән федераль закон белән транспорт чаралары хужаларының гражданлык жаваплылыгын мәжбүри иминиятләштерүнен (алга таба – мәжбүри иминиятләштерү) хокукий, икътисадый һәм оештыру нигезләре билгеләнә.

Мәжбүри иминиятләштерүнен төп принциплары булып тора:

- күрсәтелгән федераль законда билгеләнгән чикләрдә зыян күрүчеләрнең тормышына, сәламәтлегенә яисә мәлкәтенә китерелгән зыянны каплау гарантиясе;

- транспорт чаралары хужаларының гражданлык жаваплылыгын иминиятләштерүнен гомуми һәм мәжбүри булуы;

- Россия Федерациясе территориясендә күрсәтелгән Федераль закон белән билгеләнгән гражданлык жаваплылыгын иминиятләштерү бурыйын үтәмәгән транспорт чараларын кулланмау, транспорт чаралары хужаларының юл хәрәкәте иминилеген арттыруда икътисадый кызыксынуы.

Транспорт чаралары хужалары элеке Федераль законда билгеләнгән шартларда, тәртиптә һәм аның нигезендә иминиятләүчеләр сыйфатында транспорт чараларыннан файдаланганда башка затларның тормышына, сәламәтлегенә яки мәлкәтенә зыян килү нәтижәсендә килеп чыгарга мөмкин булган гражданлык жаваплылыгын үз хисабына иминиятләштергә тиеш.

Мәжбүри иминият килешүе төzelә торган шартлар Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан чыгарыла торган мәжбүри иминиятләштерү кагыйдәләрендә булган мәжбүри иминият шартнамәсенең типлаштырылган шартларына туры килергә тиеш.

Транспорт чарасы хужасының Россия Федерациясе территориясендә транспорт чарасыннан файдаланганда зыян күрүчеләрнең тормышына, сәламәтлегенә яисә мәлкәтенә зыян килү аркасында барлыкка килгән йөкләмәләр буенча гражданлык жаваплылыгы куркынычы белән бәйле мәлкәт мәнфәгатьләре мәжбүри иминият объекты булып тора.

Транспорт чаралары хужалары тарафыннан мәжбүри иминиятләштерү мәжбүри иминият шартнамәләре төзү юлы белән гамәлгә ашырыла.

Мәжбүри иминият шартнамәләрендә транспорт чаралары хужаларының гражданлык жаваплылыгы иминиятләштерелгән транспорт чаралары күрсәтелә.

Мәжбүри иминият килешүе буенча транспорт чарасы хужасының, шулай ук транспорт чарасын законлы нигездә файдаланучы башка кешенең граждан жаваплылыгы иминиятләнә.

Мәжбүри иминият шартнамәсе төзегендә, иминиятче иминиятләүчегә иминият полисы һәм дәүләт үрнәгендәге махсус билге тапшыра. Мәжбүри иминиятне гамәлгә ашыруны раслаучы документ булып иминият полисы тора.

Зыян күрүчеләр таләбе буенча компенсация түләүләре гамәлгә кую документлары нигезендә һәм 2002 елның 25 апрелендәге 40-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә эшләүче иминиятчеләрнең һөнәри берләшмәсе тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Зыян күрүчеләр һәм иминиятчеләрнең һөнәри берләшмәсе арасындагы компенсация түләүләре уцаеннан мәнәсәбәтләрдә аналогия буенча мәжбүри иминият шартнамәсе буенча файда алучы белән иминиятләштерүче арасында мәнәсәбәтләр өчен Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән кагыйдәләр кулланыла. Тиешле нигезләмәләр Федераль законда башкасы каралмаганга һәм мондый мәнәсәбәтләрнең асылыннан башкасы килеп чыкмаганга кулланыла. Шул ук вакытта күрсәтелгән компенсация түләүләре иминиятче һәм (яки) зыян өчен жаваплы зат тарафыннан китерелгән зыянны өлешчә каплауга тигез суммага кими.

Транспорт чарапары хұжаларының иминиятләштеру буенча курсәтелгән Федераль закон белән билгеләнгән бурыйчларын үтәүне контролъдә тоту милиция тарафыннан транспорт чарапарын теркәү, Дәүләт техник күзәтүен оештырганда һәм юл хәрәкәте кагыйдәләрен үтәүне контролъдә тоту өлкәсендә башка вәкаләтләрне гамәлгә ашырганда, шулай ук юл хәрәкәте иминлеген тәэммин иту өлкәсендә норматив хокукий актларны теркәгәндә башкарыла. Транспорт чарасын йөртүченең үзе белән мәжбүри иминият полисы булырга һәм аны тикшеру өчен Россия Федерациясе законнары нигезендә вәкаләтле милиция хезмәткәрләренә тапшырырга тиеш.

Россия Федерациясе территориясендә әлеге Федераль закон белән билгеләнгән гражданлық жаваплылығын иминиятләу буенча йөкләмәне үтәмәгән транспорт чарапарын файдалану тыела. Курсәтелгән транспорт чарапарына карата дәүләт техник каравы һәм теркәве үткәрелми.

7. ПРОГРАММАНЫ ТОРМЫШКА АШЫРУ НӘТИЖӘЛЕЛЕГЕН БӘЯЛӘҮ ҺӘМ СОЦИАЛЬ-ИКЪТИСАДЫЙ НӘТИЖӘЛӘРЕ

Программаны тормышка ашыру нәтижәсендә Татарстан Республикасы Тукай муниципаль районы Әҗмәкәй авыл җирлеге юлларында аварияләр һәм юл-транспорт һәлакәтләрендә һәлак булучылар саны кимү, юл хәрәкәте иминлеген тәэммин иту белән идарә иту системасын, юл хәрәкәтендә катнашучылар белән эшләү буенча дәүләт сәясәтен камилләштерү, транспорт чарапарының конструктив һәм эксплуатацион куркынычсызлығын арттыру, Әҗмәкәй авыл җирлегендә юл хәрәкәтен оештыруны камилләштерү, юл чөлтәрендә имин хәрәкәт шартларын тәэммин иту, юл хәрәкәте иминлеген тәэммин иту өлкәсендә контролъ-күзәтчелек эшчәнлеген камилләштерү, юл хәрәкәтендә катнашучылар өчен оператив радиоэлемәт булдыру һәм госпитальгә кадәрге этапта юл-транспорт һәлакәтләрендә зыян куручеләргә ярдәм күрсәту сыйфатын күтәрү көтөлә.

Күпчелек очракта алынган нәтижәләргә нинди дә булса дөрес теоретик нигез бириү дә шулай ук авыр. Бигрәк тә оештыру чарапарының юл хәрәкәтендә катнашучыларның үз-үзләрен тотышы моделенә йогынтысы аз өйрәнелгән. Һәм моның үрнәге булып жәяүлеләр юллары тора. Бу чара нәтжәсендә юл-транспорт һәлакәтләре санындагы нинди дә булса үзгәрешне исбатлау авыр. Хәтта жәяүлеләр юлы саны артса да, бу жәяүлеләрнең барысы да алардан файдаланаачак, ә автомобильчеләр тизлекне алар янында киметәчәк дигән сүз түгел. Мондый чарапар буенча, бәлки, юл хәрәкәтендә катнашучыларның үз-үзләрен тотышы модельләренең башка үзгәрешләре буенча булган материалларда бушлыклар бар. Шуңа күрә китерелгән аңлатмалар шактый дөрес булырга мөмкин, әмма алар мөмкин булган, ләкин документлаштырылмаган аңлатмалар турында гипотезлар гына.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 1998 елның 4 декабрендәге 1441 номерлы карары белән расланган Россия Федерациясе автомобиль юлларының озынлығы, техник торышы буенча Юл хәрәкәте иминлеге курсәткечләрен дәүләти исәпкә алу кагыйдәләре нигезендә 02.02.2000 һәм 27.08.2015 еллардагы үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән юл-транспорт һәлакәтләренең торышын бәяләү буенча түбәндәге индикаторларның дәүләт исәпкә алынуы гамәлгә ашырыла:

- хәрәкәт составы туктап тору өчен мәйданчыклар, шул исәптән туклану, сәүдә, ашыгыч медицина ярдәме һәм җир катламыннан читтә урнашкан автотранспорт тукталышларының башка урыннарында ял иту һәм кыска вакытлы тукталыш өчен мәйданчыклар саны;
- тротуарлар һәм каты өслекле жәяүлеләр юллары озынлығы;
- автобус тукталышлары саны;
- бер дәрәжәдә тоташу һәм киселешү урыннары саны (гади жиһазландырылмаган тоташулар һәм киселешләр, өлешчә каналларга бүленгән тоташулар һәм икенче дәрәжәле юлда юнәлдерелгән утраулар белән киселешләр, тұлсысынча каналларга бүленгән

киселешләр һәм ике юлда да юнәлдерелгән утраулар белән тоташулар, божралы киселешләр);

- төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә туры китереп урнаштырылган каты өслекле (капиталь, җиңеләйтегән һәм күчеш) төп юлга чыгу һәм керү урыннары саны;

- барлық типтагы күчмә-тизлек полосалары, шул исәптән чөйсыман, параллель, бүленү полосасы белән параллель, параллель булмаган яки кәкре сыйыкли полосалар саны;

- кытыршы өслекле юл катламнарының озынлыгы (макро- һәм микрокытыршылыкны тәэммин итүче сайланган гранулометрик состав белән юл катламының беренче өслеген эшкәртү);

- ныгытылган юл читләре (сул һәм уң як), шул исәптән асфальтобетон, цемент-бетон, таш материаллар белән, үләннәр чәчеп ныгытылган юл читләренең озынлыгы;

- барьер һәм парапет тибындагы коймалар озынлыгы (төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре нигезендә беренче төркем коймалары);

- сигнал баганалары саны;

- ясалма корылмаларда һәм бордюр ташларында отбойлы брусының югары тәгәрмәче озынлыгы;

- горизонталь (юл өслегенә тәшерелә торган линияләр, язулар, уклар һәм башка билгеләмәләр) һәм вертикаль (куперләр, юлуткәргечләр, парапетлар, киртәләр, бордюрлар һәм башка юл корылмалары һәм юл элементларына тәшерелә торган линияләр һәм билгеләмәләр) булу;

- расланган дислокация нигезендә юл билгеләре һәм күрсәткечләр саны;

- стационар яктырту жайламналары саны;

- төрле дәрәжәләрдә жәяулеләр кичүе саны;

- тимер юллар һәм хисап бирүче оешма балансында булган автомобиль юллары кисешкән урыннарда төрле дәрәжәдә транспорт развязкалары саны;

- машина йөртүчеләрне әзерләү сыйфаты һәм башка юл хәрәкәтендә катнашучыларның юлларда үз-үзләрен тотышы культурасы;

- отвод полосасында һәм юл буе полосасында сервис объектлары саны (автозаправка станцияләре, мотельләр, кемпинглар, техник хезмәт күрсәтү станцияләре, башка сервис объектлары);

- Россия Федерациясе автомобиль юлларында юл-транспорт һәлакәтләрен исәпкә алу һәм анализлау кагыйдәләре нигезендә ачыкланган юл-транспорт һәлакәтләре концентрациясе участоклары саны;

- юл-транспорт һәлакәтләре концентрациясе участокларын бетерү өчен юл эшләре башкарылган участоклар саны;

- юридик һәм физик затларның булган трамвай һәм троллейбуслар саны;

- юлларның сыйфаты һәм аларның кулланучылар шартларына туры килүе.

Юл-транспорт һәлакәтләренең гомумиләштерелгән индикатив күрсәткечләре сыйфатында кабул ителә:

- 1 кв.м. мәйданда гомуми файдаланудагы юлларның озынлыгы, километрларда;

- асфальт-бетон өслекле юлларның гомуми файдаланудагы юлларның гомуми озынлыгына нисбәте; %ларда;

- асфальт-бетон өслекле юллар белән гомуми файдаланудагы юллар чөлтәренә кадәр элемтәсе булмаган торак пунктларның чагыштырма зурлыгы, процентларда,

- авыл хужалыгы предприятиеләренең үзәк утарлары;

- калган торак пунктлар.

Әлеге программаны тормышка ашыру нәтижәсендә көтелә:

- районда юллардагы аварияләрне киметү һәм ел саен юл-транспорт һәлакәтләренең индикатив күрсәткечләрен киметү, бу, һичшикsez, юл-транспорт һәлакәтләренең гомуми саны картинасында чагылыш табачак;

- юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә жәрәхәт алучылар һәм һәлак булучылар саны, нәтижәләрнең авырлыгы;

- юл хәрәкәте иминлеген тәэммин итү өлкәсендә дәүләт идарәсе системасын һәм юл хәрәкәтендә катнашучылар белән эшләүдә дәүләт сәясәтен камилләштерү;
  - транспорт чараларының конструктив һәм эксплуатацион иминлеген арттыру;
  - шәһәрдә юл хәрәкәтен оештыруны камилләштерү;
  - юлларда имин хәрәкәт шартларын тәэммин итү;
  - юл хәрәкәте иминлеген тәэммин итү өлкәсендә контроль-күзәтчелек эшчәнлеген камилләштерү;
- хәрәкәттә катнашучылар өчен оператив радиоэлемтә системасын булдыру һәм юлтранспорт һәлакәтләрендә зыян күрүчеләргә госпитальгә кадәрге этапта ярдәм күрсәту сыйфатын күтәрү

Башка чыганаклар: банкларның максатчан кредитлары, программаны тормышка ашыруда катнашучыларның взнослары, фондлар һәм ижтимагый оешмалар акчалары, эшмәкәрлек структуралары чаралары, иганәче чаралары һ.б.

**2024-2026 елларга Әжмәкәй авыл жирилеге буенча юл хәрәкәте иминлеген арттыру
ПРОГРАММАСЫ**

№ п/п	Объектларның исеме	Егәрлек	Финанслау чыганаклары			Искәрмә	
			Жириле бюджет, мән сумда				
			2024	2025	2026		
1	Бистә э эчендәге юлларны төзү, ремонтлау һәм реконструкцияләү:	-	110	200	200	ЖБ	
1.1	Батыр урамы, Әжмәкәй авылы	-	110	-	-	Асфальт белән башкарылган чокыр ремонты	
	Жәйге урамы, Әжмәкәй авылы	-	-	200	-	Таш сатып алу	
	Төньяқ урамы, Әжмәкәй авылы	-	-	-	200	Таш сатып алу	
2.	Жирилекнең торак пунктларында тұкталыш павильоннары үрнаштыру	-	-	-	-	-	
3	Жирилектәге гомуми белем бирү учреждениеләре каршындагы балалар автомобиль мәйданчыклары:	-	-	-	-	-	
4	«Ясалма тигезсезлек» үрнаштыру:	-	110	-	-	ЖБ	
4.1	Н.Зиатдинов урамы, Яңа поселогы	-	50	-	-	Ясалма кыйммәтле тигезсезлекне ремонтлау	
4.2	Дуслық урамы, Яңа поселогы	-	30	-	-	Ясалма кыйммәтле тигезсезлекне ремонтлау	
4.3	Тынычлық урамы, Яңа поселогы	-	30	-	-	Ясалма кыйммәтле тигезсезлек үрнаштыру	
5.	Юлларның машиналар йөрү өлешиндә разметка: сатып алу буяу өчен	-	-	50	50	ЖБ	
5.1	Үзәк, Р.Гайнуллин урамы, Яңа поселогы	-	-	50	50	Юл билгеләрен кую өчен буяу сатып алу	
6.	Авыл жирилгендә юл билгеләре кую	-	30	-	-	ЖБ	
6.1	Тынычлық урамы, Яңа поселогы	-	30	-	-	Юл билгеләрен үрнаштыру	
7.	Металл барьер киртәләр үрнаштыру	-	-	-	-	-	
	Итого		250	250	250		